

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Lahti, Vesa

Title: Jälkimaailmassa

Year: 2018

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja, 2018.

Rights: CC BY 4.0

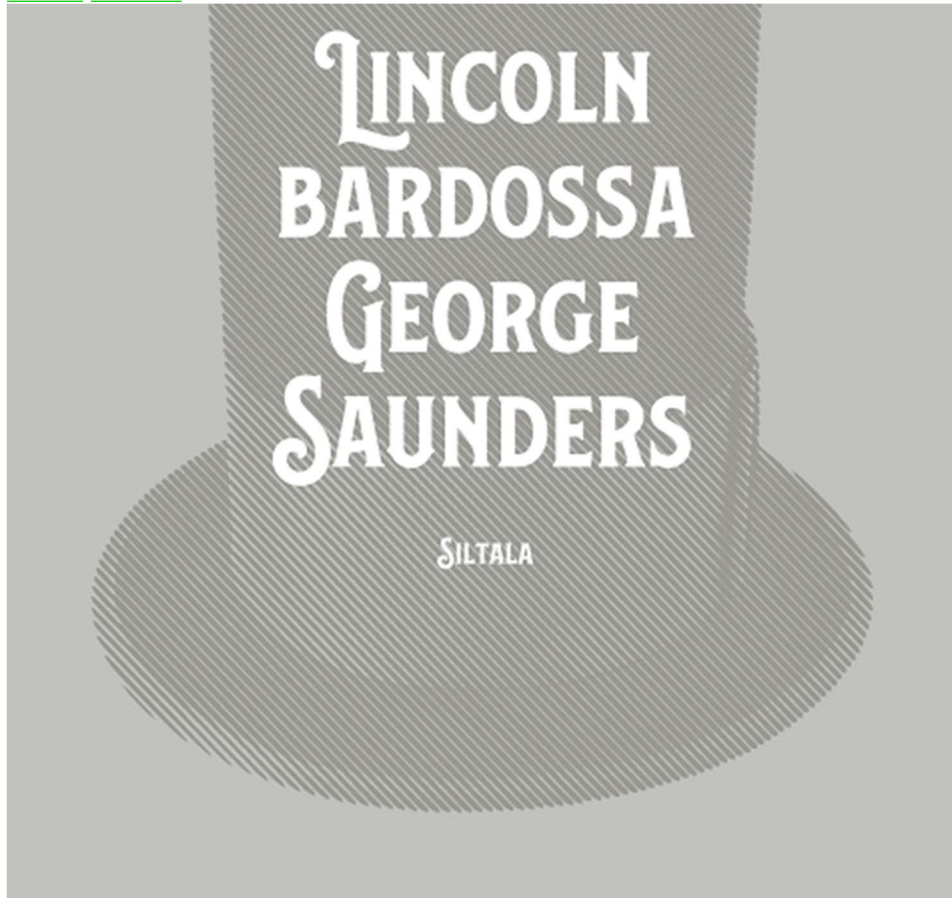
Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Lahti, V. (2018). Jälkimaailmassa. *Maailmankirjat* : käänöskirjallisuuden verkkolehti, 9.11.2018.
<http://www.maailmankirjat.ma-pe.net/george-saunders-lincoln-bardossa/>

George Saunders: Lincoln bardossa

[PM/30 ADMIN](#)

Jälkimaailmassa – VESA LAHTI (9.11.2018)

Amerikkalainen novellisti George Saunders tarttuu ensimmäisessä romaanissaan ikaikaiseen aiheeseen. Hänen teoksensa henkilöt ovat aaveita, haamuja tai paremminkin henkiä, jotka liikkuvat kuolemanjälkeisessä välitilassa, buddhalaisuuden bardossa. Väistämättä mieleeni tulee myös Laura Lindstedtin vuonna 2015 Finlandia-palkittu teos *Oneiron*, jossa kerrotaan seitsemän naisen tarina kuolemanjälkeisessä tilassa. Saundersin romaanin tapahtumat sijoittuvat Yhdysvaltain presidentin Abraham Lincolnin Willie-pojan kuolemaan vuonna 1862. Yöllinen tarina kerrotaan Oak Hillin hautausmaalla lähellä Georgetownia. Hautausmaan asukkaiden henget saavat puheenvuoron ja he ryhtyvät taistelemaan Willien puolesta. Surun murtama presidentti Lincoln vierailee kryptassa ja haluaa vielä kerran pidellä poikaansa sylissä. Saundersin teos muistuttaa kovin paljon Edgar Lee Mastersin klassikkoa *Spoon River antologia*, joka ilmestyi vuonna 1915. Tosin Mastersin vainajat ”elävät” hautakivissä kuin tekstit olisivat hakatut niihin. Saunders ottaa enemmän vapauksia ja hänen sielunsa kulkevat, kiroilevat, ottavat yhteen, nauravat, itkevät ja kulkevat ympäriinsä laajalla hautausmaan alueella. Muitakin yhteneväisyyksiä löytyy. Edgar Lee Masters kirjoitti

Abraham Lincolnin elämäkerran *The Man*, 1931 ja eräs *Spoon Riverissä* esiintyvistä henkilöistä on Anne Rutledge, joka oli Lincolnin nuoruuden rakastettu kuollen vain 22-vuotiaana.

Dippold, optikko

”Mitä nyt näette?

Punaisia, keltaisia, purppuranvärisiä palloja.

Hetkinen! Ja nyt?

Isäni ja äitini ja sisareni.

Oikein! Ja nyt?

Ritareita sosisovassa, kauniita naisia, ystävällisiä kasvoja.

Koetetaanpa tätä!

Viljapeltoja – kaupungin.

Hyvä! Ja nyt?

Nuoren naisen ja enkeleitä kumartuneina hänen puoleensa. ”

(*Spoon River* s. 196)

Kääntäjä Kaijamari Sivill on saanut tehtävän, jota ei voi kadehtia. Saundersin henkilöidensä suuhun asettama puhekieli loistaa värikkyyttään muun muassa eri murteiden ja eri yhteiskuntaluokkia edustavien kansalaisten kertoessa omia murheellisia tarinoitaan ja käydessään dialogia toinen toisensa kanssa. Eletään kansakuntaa repivien ristiriitojen aikaa. Lincoln astui presidentinvirkaansa keväällä 1861 ja sisällissota oli alkanut juuri vuotta aikaisemmin. Tätä taustaa vasten Saunders rakentaa henkilöhahmoilleen näyttämön, jolla vuorosanoja ei säästellä. Hän on poiminut faktatietoja luotettavista arkistoista ja lähteistä, mutta kertoo haastatteluissa lisänneensä niihin omia tulkintojaan. Kiistämättä on selvää, että kun tarkastelemme asioita näinkin pitkän ajanjakson takaa, niin monet seikat näyttäytyvät aivan toisin, riippuen kertojasta ja varsinkin kun kirjoitetaan fiktiivistä kertomusta.

Ei pelkästään rumin koskaan tapaamani mies, vaan myös moukkamaisin ja tökeröin niin käytökseltään kuin ulkomuodoltaankin. David Herbert Donald: *Lincoln*, erään sotilaan kertomus s. 238

En ole koskaan nähnyt mielteliäämpiä kasvoja, en kunnioitusta herättävämpiä kasvoja.

Rice: *ibid.*, David Locken kertomus s. 239

”Puhkielisyyksien kääntäjä painii hyvin samankaltaisten kysymysten kanssa kuin kirjailija, mutta kääntäjän työtä vaikeuttavat ja rajoittavat monet sellaiset seikat, jotka eivät koske kirjailijaa. Kielimuotojen määrä ja piirteet, jotka erottavat eri muodot toisistaan, vaihtelevat eri kielissä ja kulttuureissa. Eroja on muun muassa kielten tyylillisissä järjestelmissä sekä kirjakielen ja puhekielen, murteiden, idiolektien ja sosiolektien välisissä suhteissa: kielimuotoja erottavat piirteet voivat eri kielissä sijaita jopa kielen eri tasoilla. Suomentaja ei ehkä erota kirjailijan idiolektia käännettävän kielen ominaispiirteistä, ja oman vaikeutensa tuovat henkilöhahmojen kielelliset tunnuspiirteet. Englannissa sivistyneen (yleis)puhekielen ja kirjakielen erot ovat lähinnä sanavalinnaisia, joten englantilainen voi puhua standardienglantia kuulostamatta omituiselta.” (Nevalainen 2003)

Tässä Sampo Nevalainen viittaa kielen eri variaatioihin, jotka haastavat kääntäjän ja erityisesti näin on Saundersin tekstinkin laita. Idiolektillä tarkoitetaan yksilömurretta eli henkilön puhetapaa, joka vaihtelee myös tilanteiden ja henkilön eri ikäkausien mukaan. Suomentaja kääntää kapteeni William Pricen puhetta:

Rakas syömmeni vaimo Oi Laura-pupuseni!

Sisällä ahtaudessa on minun kuori. Tarkistin äsken. Posken luomi ja hiusraja jetsulleen. Sitä on tukala katsoa. Surkia ilme (palaneilla!) kasvoila: Hirmusen haavan tarvelemää ruumista on vaikea

Täällä olen, ansassa ja tänä hetkenä minä ymmärrän mitä pitää tehdä että pääsen vapaaksi.

On kerrottava TOTUUS & sitte kaikki on

En saata kertoa saatanko en saata kertoa kaikkea?

Tuntuu että pakko on tai

jään ikiajaksi

Tähän ankeuteen & kauheuteen

Laura lähetä pikkuset ulos & varmista että eivät kuule mitä on tulossa.” (s. 165)

Kirjallisen teoksen henkilö voi puhua samanaikaisesti maantieteellisen alueen murretta ja käyttää omaa idiolektiaan tai kielimuotoa, jota on käytetty kyseisenä ajanjaksona tietyn sosiaalisen ryhmän puhemuotona. Saunders armahtaa toiselle kielelle kääntäjäänsä antamalla kolmen päähenkilönsä herrojen Vollman, Bevins ja pastori Everly Thomasin käyttää dialogeissaan kirjakieltä. Teoksen elävyyden takaa yli 150 henkilön puheenvuorot eri muodoissaan. Tässä suhteessa on ymmärrettävää, että käytetyn kielen variaatiot sekä kääntäjän eteen lankeavat kysymykset moninkertaistuvat. Näistä kaikista suomentaja Kaijamari Sivill suoriutuu taidokkaasti.

Tom as we neared front gate Pres catching sight of chapel said he thought he might go over and sit in that quiet place a bit if I did not mind and confided in me that he felt his boy was still here with him and could not shake that feeling but perhaps a few minutes sitting silent in that place of prayer might do the trick. (LXXXIII alusta, Jack Manders, hautausmaan hoitaja)

Tom ku me lähestyttiin pääporttia niin kappelin luona Resitentti sano että jospa hän menis vielä toviksi istumaan hiljaseen paikkaan jos minulle soppii ja uskoutu sitten että hänestä tuntu että oma poika oli yhä hänen kanssa eikä hän päässy siitä tunteesta erroon mutta jospa muutama hiljanen hetki rukkoushuoneessa auttasi siihen. (s. 333)

Presidentti Lincoln elää omassa, elävien maailman bardossaan kamppaillen surunsa kanssa. Kirjailija sekoittaa kiehuva keitoksessaan välitilassa tuskalevien henkien ristiriitaiset kokemukset ja ajatukset kiihkeään taisteluun Willien ja näin ollen myös presidentin puolesta.

Saundersin tekstissä raikuvat samanaikaisesti karnevalistinen nauru ja henkilöhahmojen traagiset edesottamukset. Teoksen koossa pitäviksi teemoiksi kohoavat luopuminen, vanhemmuus ja yhteiskunnalliset traumat. Ei ole kaukaa haettua rinnastaa kirjan tapahtumia Yhdysvalloissa tänä päivänäkin velloviin levottomuuksiin, rodullisiin ristiriitoihin ja räikeisiin tasa-arvon loukkauksiin. Romaanin lukeminen vaatii lukijaltaan ennakkoluulottomuutta ja keskittymistä. Se vaatii heittäytymistä mukaan nopeasti vaihtuviin tilanteisiin ja palkitsee nautittavalla kielellään kärsivällisen lukijan.

Lähteet

Masters, Edgar Lee. 1982. *Spoon River antologia*. Axlings Tryckeri, Ruotsi: Tammi.

Nevalainen, S. 2003. Käännöskirjallisuuden puhekielisyysistä – kaksinkertaista illuusiota? *Virittäjä* 1, 2-26.

Saunders, George. 2017. *Lincoln in the Bardo*. New York: Random House. 341 s.

Saunders, George. 2018. *Lincoln bardossa*. Suom. Kaijamari Sivill. Helsinki: Siltala. 415 s.

Vesa Lahti on runoilija, kirjoittamisen ja kääntämisen tutkija Jyväskylän yliopistosta.